

Haljala lood

Liiguste kool

Et XIX sajandi lõpu Haljala kihelkond oli üks ärksa- maid Virumaal, on üld- teada. Siinmail tegutsesid laulu- ja pasunakoorid, seltsimajades astusid üles näiteringid, koguti raha Aleksandrikooli jaoks, loeti „Sakalat“, tehti kaastööd Eesti Kirjameeste Seltsile. Ja muidugi ning esma- joones nõuti taga vaimu- valgust. Toonane Haljala paistiski silma mitme eripärase kooli poolest, mille kuulsus ulatus kaugele üle kihelkonna ning Virumaagi piiride. Üheks seesuguseks oli Liiguste kool.

Rahvusliku ärkamisaja vaimus- tusest kantuna tärkas 1881. aastal Aaspere valla Liiguste küla taluperemeeste seas mõte asutada omal jõul kool ka Liigustele. Eeskujuks oli tollal veel Rakveres tegutsenud, peagi aga Salatsele üle viidud

„Kalevipoja“ seltsi kool. Meile on teada ka Liiguste kooli asu- tajate, seitsme kohaliku pere- mehe nimed need olid Jakob Länts, Kaarel Steinberg, Jaagup Kruusenberg, Kaarel Lindam, Hans Lintrop, Joosep Neu- mann ja Jüri Trubok. Oma kavatsusest kõnelesid nad esmalt Haljala kõstrile Villem Johansonile, kes rahvasõbra- liku mehena nende plaani heaks kiitis. Seevastu Haljala toonane pastor Constantin Willingen oli algusest peale ettevõtmise vastu, nähes raja- tavas koolis venestuse kollet segatuna ülemäärase rahvus- lusega. Ent Aaspere parun Nikolai von Dellingshausen mõistis ürituse tähtsust kohe ning pani õla alla.

Kooli asukohaks osteti Aaspere mõisalt 2000 rubla eest (hinnatud 2500 rublast lasi parun omalt poolt 500 rubla alla) 38-tiinune (u. 40 ha) Matsu talukoht, lisaks kinkis Dellingshausen kogu ehituseks

vajaliku metsamaterjali ja 1883. aastaks oli koolimaja valmis. Loa hankimine kooli asutamiseks nii libedalt ei läinud. Selleks tuli kogu alga- tuse eestvedajal, Uueveski peremehel Jakob Läntsul (1842-1927) käia Tartus, et saada tuge rahvusliku liikumise juhtidelt Mihkel Veskelt ja Hugu Treffnerilt. Samuti andis nõu Rakveres elav Juhan Kunder. Pärast tsaarivõimu bürokraa- tiatistikuste ületamist alustas Liiguste kool 14. oktoobril 1885 tööd.

Koolmeistriks kutsuti Ju- han Kunderi soovitusel Toilast pärit, Jõhvi kihelkonnakoolis, Narva kreiskoolis ning Tartu õpetajate seminaris õppinud Mihkel Kippart (1862-1942),

kes oli selles ametis 1899. aastani. Kuid algus polnud kerge. Nii tuli Kippartil esimene kooliaasta töötada lubatud palgata (selleks oli 200 rubla aastas); tema eest kandis hoolt külarahvas, tuues noorele koolmeistrile toiduaineid.

Koolimaja töötas esialgu sarnaselt tavapärase valla- koolidega – ühe klassiruumi ja kolme õppeaastaga. Kuivõrd tegu oli erakooliga, määrati õppemaksuks poistele 10 rubla, tüdrukutele 8 rubla aas- tas. Siiski osutus koolipida- mine Liiguste rahva jaoks liiga kõvaks pähkliks ning 1895. aastal anti kool Vene haridus- ministeeriumi haldusse. Ühest küljest vabaneti nüüd majan- duse muredest (see võimaldas

ka õppemaksust loobuda), teisalt muutus kooli nägu – sellest sai 2-klassiline vene õppekeelega ministeeriumi- kool (vaid emakeel ja usu- õpetus jäid eestikeelseks). Lisaks avati samal aastal võimude algatusel kooli juures pedagoogikaklass – valmis- tamaks ette tulevasi kool- meistreid vallakoolide tarvis. Noormehi käis end Liigustel harimas üle kogu maa, koguni Viljandi- ja Võrumaalt. Peda- googikaklass tegutses 1916. aastani.

Liiguste ministeeriumkoolil olid korralik raamatukogu nii eesti kui vene keeles, har- moonium, samuti suur aed Mihkel Kipparti istutatud õunapuudega ja spordiplats koolimaja ees. Kipparti eest- võttel tegutsesid kooli juures laulu- ja pasunakoorid.

Eesti Vabariigi sünd tõi muudatusi ka Liigustele. 1919. aastal sai kooli nimeks Liiguste rahvakool, 1922. aastal aga Liiguste 6-kl. Algakool. Sellisena töötas kool kuni 1930. aastani. Aastakümne vahetusel Eestit tabanud ülemaailmne majan- duskriis sai saatuslikuks palju- dele maakoolidele. Nii käis ka

Aaspere vallale kolme kooli pidamine üle jõu ja 1930. aasta suvel otsustati sulgeda nii Liiguste kui Auküla kool. Lastel tuli hakata koolis käima eel- misel, 1929. aasta sügisel vallasüdames Võiperes valmi- nud kahekorruselises kooli- majas. Ometi kauplesid Liigus- te mehed nüüd juba Jakob Länts nooremaga (kooli asu- taja ise oli surnud mõni päev pärast oma 85. sünnipäeva, 1927. aastal) haridusminis- teeriumilt loa jätkata erakoo- lina – nii nagu kunagi oli alustatud.

Paraku osutus Või-pere kooli külgetõmme tugeva- maks ja Viru maavalitsuse otsusega suleti Liiguste kool 1932. aastal jäädavalt. Ning nagu kõikidele suletud kooli- majadele varem või hiljem, sai ka Liiguste koolimajale osaks pikaldane lagunemine. Nüüd tähistab kunagist koolikohta mälestuskivi. Aga Jakob Länt- sust ja Liiguste küla kunagis- test hiilgeaegadest kirjutab haaravalt Veera Saar oma 1975. aastal ilmunud romaanis „Elas kord mees“. Tasub luge- da.